

KTMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
KKTC'DE ELEKTRİK ÖZELLEŞTİRİLME(ME)Lİ Mİ?
PANELİNDE KULLANILAN GENEL BİLGİLER

Özelleştirme Niçin Yapılır?

- Devletin elinde bulundurmak istemediği bir entiteyi tümden veya kısmen özel işletmelere satmak, kiralamak, işletme hakkını devretmek ve bu işlemde kazanç temin etmek için özelleştirme yapılabilir.
- Zarar eden Devlet kurumlarının devlet bütçesinde yarattığı veya yaratacağı sıkıntılardan kurtulmak için özelleştirme yapılabilir.
- Kamu ve/veya devlet kuruluşlarının yapması gerekli yatırımları Devlet bütçesine yük getirmeden zamanında ve hızlı bir şekilde yapabilmek için özelleştirme yapılabilir.
- Mevcut hizmeti daha kaliteli, daha hızlı ve daha ucuza arz edebilmek için özelleştirme yapılabilir.
- Devlet Kurum ve Kuruluşlarını sendikasızlaştırmak için özelleştirme yapılabilir.
- Devlet Kurum ve Kuruluşlarında işçi azaltmasına gidebilmek için özelleştirme yapılabilir.
- Edilgen bir tavırla “**özelleştir**” talimatı alındığı için özelleştirme yapılabilir.

Özelleştirme Modelleri

- İşletme Hakkının Devri: Mülkiyetin Devlet elinde kalması kaydı ile ilgili Kurumun işletme hakkının devri sözleşmesidir. Devlet ciddi bir gelir elde edemez ancak eğer varsa zarardan kurtulur. Ancak işsizlik, sendikasızlaşma riskleri mevcuttur. Rekabet olmaz. Devlet tekelinden özel tekele geçiş olur. Mal ve hizmet kalitesinden veya ucuzluktan söz edilemez.
- Yap Devret Modeli: Devletin bütçe olanakları ile yapamayacağı yatırımları özel sektör kabiliyetleri ile yapar; belli bir süre üreteceği mal ve hizmetleri alım garantisinde karşılığında yatırımını ülkeye kazandırır. Rekabetsiz ortamda özel sektör arzu edilmeyen yaptırımlar geliştirebilir.
- Yap İşlet Devret Modeli: Devlet bütçesini sarsmayacak şekilde yapılmak istenen yatırım özel sektör imkanları ile kotarılır. Tanınacak sözleşme süresince üretim satışı özele devredilir. Süre hitamında yatırım Devlete intikal eder. Bu model özelleştirmelerde de sözleşme süresi sonunda yapılan yatırımın değeri zaten sıfırlanmış olabileceğinden devralınmasının sadece riski mevcuttur. Rekabetsiz ortamda mal ve hizmetin kalitesinden ve uygun fiyatından bahsetmek mümkün değildir.

- Toprağı veya İş Makinalarını Kiralama Modeli: Bu model özelleştirmelerde devlet sahip olduğu toprağı veya iş makinalarını kamu yararına üretim yapması için özel sektöre devredebilir.

Her model özelleştirmede esas amaç olan kalite, güvenilirlik, hız ve ucuzluk konusunda kazanç ancak ve ancak rekabet ortamında gelişebilir. Aksi halde özel sektörde olup tekelleşmiş bir entitede amaçlanan kazanımlardan söz edebilmek bile mümkün değildir.

Özelleştirmede Kazanımlar

Devlet ve/veya kurumun mevcut mali yapısında kotaramadığı yatırımları erken ve acilen hayata geçirebilmesiyle, daha hızlı, güvenilir, kaliteli ve ucuz hizmeti kamuya arz etmek özelleştirmeden beklenen kazanımlardır. Ancak tartışmaya açılan yasa taslağında bu amaçlara ulaşabilmeyi mümkün kılabilecek kaygılar yer almamaktadır. Daha hızlı, daha kaliteli ve daha ucuz elektrik arzını zorlayıcı herhangi bir madde veya düzenleme yasa taslağında yer almamıştır.

Özelleştirmede Riskler

- İlgili Kurum veya Kuruluşun çalışanlarının işsiz kalma riski vardır.
- Sendikasılaşma riski vardır.
- Küçük boyutlu ülkelerde aynı sektörde birden fazla talipli olamayacağından dolayı rekabet oluşamayacak ve buna koşut mal ve hizmet kalite ve fiyatında iyileşme söz konusu olamayacaktır.
- Devlet tekelinde muhatap siyasi otorite iken özel sektör tekelinde muhatap sermayedar olacaktır. Böylece tüketicinin, dönem dönem oyları ile tercihini ortaya koyabileceği irade özel sektör tekelinde elinden almış olacaktır.

“Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Elektrik Kurumu (Ayrıştırma ve Yapılandırma) Yasa Tasarı isimli taslak metinde işsiz kalmayı önleyici, sendikasılaşmayı önleyici, tekelleşmeyi önleyici tedbirlere raslanmamıştır. Bu da özelleştirmeye ortaya çıkabilecek risklerin ortadan kaldırılamayacağını gösterir durumdadır.

Elektrikte Özelleştirme Neden Yapılmalı?

- Mevcut yapıda Devlet bütçesinden katkı alınmadan kendi olanakları ile özellikle üretim sektörüne yatırım yapılmasının mümkün kılınması için.
- Mevcut yapıda Devlet bütçesinden katkı almadan kendi olanakları ile özellikle iletim hatları ve trafo merkezleri islahına yönelik yatırım yapılmasının mümkün kılınması için.
- Popülist yaklaşımla fatura bedelini ödemediği halde elektrik akımı kesilmeyen tüketicilerin neden olduğu finans maliyetinin önüne geçilmesi için.

- Saha çalışması planlamasında verimliliği artırmak ve küçük bir işlem için bir ekip yerine bir teknisyen kullanımına yönelik tasarrufu ve verimliliği sağlayabilmek için.
- Arızalara erken müdahale edebilmek, proje hazırlama ve uygulamalarının daha hızlı olmasını sağlamak için.

Elektrikte Özelleştirme Neden Yapılmamalı?

- Elektrik enerjisi üretiminde talepkar olacak bir veya iki özel şirketten fazlası olmayacağından rekabet ortamı oluşmayacaktır. Bu nedenle özelleştirmeden amaçlanan temel kural yerine getirilmemiş olacaktır. Bunun sebebi ise ülkenin oransal olarak küçüklüğüdür.
- Yatırım yapmak için sadece Devlet bütçesinden yararlanmak gerekmemektedir. Bunu mümkün kılacak uluslararası fonlar devreye konulabilir; bu fonlar da satın alınacak sistemin ilişkide olacağı ülke fonları olabilir.
- Tahsilatta özelleştirmeden murat edilen sonuç, elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti işlerinin Devlet'in elinde kalması ile de sürdürülebilir. Sadece bir irade göstererek, kayırmacılık yapmadan ve mazeret dinlemeksizin kuralların uygulanması ile sonuca ulaşılabilir.
- Yapılan işlerin birim maliyetleri yeniden gözden geçirilebilir ve personelin verimli çalıştırılması sağlanarak hizmetler ucuzlatılabilir.
- Birim enerji fiyatının ucuzlatılması için yakıt alım sözleşmesinin çok iyi kotarılması gereklidir.

KTMMOB

ELEKTRİK MÜDENDİSLERİ ODASI

PANEL DÜZENLEME KURULU